

<https://doi.org/10.15407/econlaw.2021.04.101>

УДК 330.341.1

С.Л. ШУЛЬЦ, д-р екон. наук, проф., завідувач відділу регіональної економічної політики
Державна установа «Інститут регіональних досліджень
ім. М.І. Долішнього НАН України», м. Львів, Україна
(ID orcid.org/0000-0002-5603-5603)

О.М. ЛУЦКІВ, канд. екон. наук, стар. наук. співроб.,
старший науковий співробітник відділу регіональної економічної політики
Державна установа «Інститут регіональних досліджень
ім. М.І. Долішнього НАН України», м. Львів, Україна
(ID orcid.org/0000-0002-8919-6761)

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПРОМИСЛОВОСТІ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЦІЛЕЙ ДЕРЖАВНОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Ключові слова: регіональна політика, промисловість, інноваційна діяльність, винахідницька активність, інтегрований підхід, регіональні стратегії.

Здійснено аналіз інноваційної активності промисловості України за 2014–2019 рр. Проаналізовано потенціал регіонів України щодо винаходів і корисних моделей. Оцінено пріоритетні напрями винахідницької активності у промисловості та розподіл за технічними напрямками на винаходи від вітчизняних та іноземних заявників. Здійснено аналіз динаміки високотехнологічного експорту в регіонах України у 2014–2019 рр. Подано пропозиції щодо запровадження заходів у контексті реалізації державної регіональної політики для стимулювання інноваційного розвитку промисловості.

Вступ. Підвищення ефективності функціонування і конкурентоспроможності промисловості регіонів України можна досягнути лише за умови переходу її на інноваційний шлях розвитку. На жаль, на сьогодні, низькою залишається інноваційна активність промислових підприємств в Україні. Незначним є потенціал щодо винахідницької та раціоналізаторської діяльності, комерціалізації та практичного використання технологічних розроблень. Обмеженими також є як обсяги фінансування інноваційних розроблень, так і реалізованої інноваційної продукції. Це зумовлено тим, що наявне вітчизняне організаційно-економічне середовище належно не стимулює активізації процесів інноваційної діяльності в регіонах. Ці процеси потребують також і більшої уваги і підтримки з боку державних та регіональних органів управління. З огляду на це, створення сприятливих умов для активізації інноваційного розвитку промисловості відноситься до стратегічно важливих пріоритетів державної регіональної політики. Ефективність управління розвитком промисловості по-

Цитування: Шульц С.Л., Луцків О.М. Інноваційний розвиток промисловості в контексті реалізації цілей державної регіональної політики. *Економіка та право*. 2021, № 4. С. 101–111. <https://doi.org/10.15407/econlaw.2021.04.101>

винна опиратися на засади інтегрованого підходу, який має поєднувати економічні, соціальні, технологічні та організаційні аспекти управління інноваційними процесами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок до дослідження питань, щодо управління регіональним розвитком, формування та реалізації державної регіональної політики здійснено вітчизняними науковцями, серед них: О. Амоша, П. Бубенко, З. Варналій, А. Голіков, М. Долішній, О. Крайник, А. Мазур, І. Михасюк, Д. Стеченко, І. Сторонянська, М. Чумаченко, С. Шульц та ін.

Проблематика інноваційного розвитку промисловості, дослідження впливу інноваційних процесів на темпи економічного розвитку, пошук шляхів її стимулювання є у фокусі досліджень багатьох як зарубіжних, так і вітчизняних учених. Серед зарубіжних учених цим питанням присвячені праці П. Друкера, М. Портера, Р. Солоу, Б. Твісса, Р. Фостера, К. Фрімена та ін. Українськими науковцями поглиблено наукові підходи до формування стратегій інноваційного розвитку, пошуку нових інструментів реалізації цілей державної регіональної політики. Зокрема, цим питанням присвячені праці: О. Амоші, Ю. Бажала, Б. Буркинського, В. Гейця, Я. Жаліла, В. Захарченко, С. Ілляшенко, М. Крупки, О. Лапко, Б. Малицького, В. Семиноженка, Л. Федулової, Н. Чухрай та ін. Однак, незважаючи на значний інтерес до дослідження даної проблематики, вирішити питання щодо активізації інноваційного розвитку української промисловості наразі не вдається. Це є свідченням необхідності пошуку шляхів її вирішення, зокрема щодо застосування саме інтегрованого підходу до формування та реалізації державної регіональної політики. На жаль, даний підхід у публікаціях розглядається лише фрагментарно.

Метою статті є аналіз показників інноваційної активності, раціоналізаторства і винахідництва та розроблення пропозицій щодо запровадження певних заходів у контексті реалізації державної регіональної політики для стимулювання інноваційного розвитку промисловості.

Результати дослідження. На сьогодні державна регіональна політика охоплює ширший спектр управлінських впливів, як в напрямку підтримки та стимулювання розвитку регіонів загалом, так і територій з особливими умова-

ми розвитку. Сучасний етап реалізації державної регіональної політики пов'язаний із певними ризиками, серед яких і недосконалість наявних інструментів механізму державної підтримки розвитку територій, які здебільшого використовуються не на «розвиткові цілі», а на вирішення поточних завдань, тобто покриття нестачі капітальних видатків місцевих бюджетів, а також відсутність гарантованих інструментів щодо фінансової підтримки розвитку цих територій [1, с. 6–7, 12].

Одним із важливих завдань сьогодення є динамічний та збалансований розвиток української промисловості. Так, у Державній стратегії регіонального розвитку до 2027 р. серед оперативних цілей визначено «Сталий розвиток промисловості» та «Сприяння впровадженню інновацій та зростанню технологічного рівня регіональної економіки, підтримка інноваційних підприємств та стартапів», які передбачають, зокрема [2]:

- розроблення та впровадження механізму державної фінансової підтримки проєктів регіонального розвитку, що орієнтовані на розвиток пріоритетних видів економічної діяльності, визначених на засадах смартспеціалізації та передбачених у регіональних стратегіях розвитку;
- стимулювання активізації співробітництва між закладами вищої освіти, науковими установами та підприємництвом, а також запровадження інструментів підтримки інноваційної діяльності;
- забезпечення узгодження регіональних стратегій розвитку із секторальними стратегічними документами;
- сприяння переоснащенню виробництв на базі сучасних технологій, зокрема енергоефективних, ресурсощадних та екологічно безпечних, зниження техногенного навантаження на регіональні екосистеми, підвищення ефективності використання сировини місцевого походження тощо.

Однак проблемною тенденцією є орієнтація переважно на підтримку сировинних галузі та зниження темпів запровадження інноваційних видів продукції.

Аналіз показників інноваційної діяльності промислових підприємств, проведений у розрізі технологічних рівнів розвитку промисловості, свідчить про відсутність стабільних тенденцій динаміки інноваційної активності.

Констатуємо зростання частки інноваційної активності високотехнологічних галузей промисловості у 2019 р. порівняно з 2014 р. з 36,1 до 41 % (табл. 1). Така ситуація зумовлена активізацією інноваційної діяльності фармацевтичних підприємств. Саме цей вид промислової діяльності визнаний пріоритетом стартап-спеціалізації деяких регіонів, зокрема Київської та Львівської областей, м. Києва тощо. Така сама ситуація в інноваційній сфері характерна і для середньо- і низькотехнологічних галузей промисловості.

Загальною тенденцією для всіх рівнів технологічності виробництва протягом 2014—2019 рр. є зменшення обсягів реалізованої інноваційної продукції. Найвідчутніше це спостерігалось саме у низькотехнологічних видах промислової діяльності. Так, якщо 2014 р. частка реалізованої інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої промислової продукції становила 7,1 %, то 2019 р. вона знижується до 1,3 %. Водночас майже удвічі рази зменшилась частка інноваційної продукції, виготовленої промислової продукції високотехнологічними виробництвами, а середньотехнологічним — у 3,3 рази [3, 4].

Високий рівень інноваційної активності визначає спроможність підприємств систематично збільшувати обсяг випуску саме принципово нової інноваційної продукції не для підприємства, а для ринку загалом. Слід зазначити, якщо 2014 р. лідером за часткою інноваційно активних промислових підприємств, які займаються випуском такої продук-

ції були високотехнологічні галузі промисловості, то з 2016 р. — середньотехнологічні. Така ситуація свідчить про зниження ринкової орієнтації інноваційних розроблень у високотехнологічних галузях промисловості.

Незважаючи на те, що найбільша частка інноваційно активних підприємств зосереджена у високотехнологічних галузях промисловості, вони найменше витрачають кошти на розроблення та впровадження інновацій. Водночас у досліджуваний період спостерігалось суттєве нарощення обсягів витрат на проведення інноваційної діяльності саме середньотехнологічними галузями промисловості. Так, 2016 р. 82,4 % від загального обсягу фінансування інноваційної діяльності спрямовувалось у середньотехнологічні виробництва, тоді як у високотехнологічні — лише 3,8 % [3, 4].

Проведений аналіз основних показників інноваційної діяльності промисловості свідчить про зниження ролі високотехнологічних виробництв у продукуванні та впровадженні інновацій. Доходимо висновку, що наявна традиційна технологічна структура економіки, не задовольняє потреб розвитку стартап-спеціалізації та вимагає пошуку нових ніш в інноваційній і підприємницькій діяльності.

За цих умов важливу роль під час вибору цілей смартспеціалізації, відіграватиме потенціал регіонів щодо винаходів, які є каталізаторами інноваційної активності. Згідно з даними Державного підприємства «Український інститут інтелектуальної власності», який здійснює державну реєстрацію об'єктів інтелек-

Таблиця 1. Характеристика інноваційної діяльності промисловості в розрізі технологічного рівня їхнього розвитку у 2014—2019 рр., %

	Високотехнологічні						Середньотехнологічні						Низькотехнологічні					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Інноваційна активність промислових підприємств	36,1	42,5	45,4	43,9	46,6	41	22,5	25,3	26,7	20,9	22,2	18,5	14,1	14,3	15,9	13,4	14,3	16,1
Питома вага реалізованої інноваційної продукції	8,1	4,7	*	2,3	4,1	4	8,8	3,7	*	2,2	2,4	2,7	7,1	1,3	*	0,9	1,3	1,3
Питома вага інноваційно активних підприємств, що реалізовували нову для ринку інноваційну продукцію	40	34,3	33	37,7	32,9	29,7	27,4	30,5	36,5	40,2	33,9	33,5	17,8	18,1	25	20,9	23,1	20,1
Розподіл обсягу фінансування інноваційної діяльності	14,1	13,5	3,8	11,8	9,6	15,2	44,6	72,8	82,4	61,7	71,7	49,7	41,3	13,7	13,8	26,5	18,7	35,1

* Розраховано за [3, 4].

Рис. 1. Розподіл заявок на винаходи і корисні моделі від національних заявників-юридичних осіб за видами промислової діяльності, одиниць [5]

туальної власності, активність у поданні заявок на об'єкти промислової власності (ОПВ), а саме винаходи, корисні моделі, промислові зразки та інші 2020 р., порівняно з 2016 р., зменшилася на 12 %, а порівняно з 2019 р. — на 19,5 %. Із загальної кількості поданих заявок на ОПВ лівову частку (77,2 %) становили заявки на торговельні марки, 11,5 % — на корисні моделі, і лише 6,9 % — заявки на винаходи, та 4,4 % — на промислові зразки.

Пріоритетними напрямками винахідницької активності у промисловості 2020 р. були: «Лікарські препарати» (15,6 %), «Органічна тонка хімія» (7,3 %); «Біотехнологія» (6,6 %), «Хімічна сировина» (6,0 %); «Інші спеціальні машини» (5,6 %). Найбільша кількість класифікованих заявок, поданих національними заявниками 2020 р., належить до таких напрямів: «Медична техніка» (8,6 %), «Вимірювання» (6,8 %), «Інші спеціальні машини» (6,4 %), «Матеріали, металургія» (6,2 %), «Електрообладнання, електричні прилади, електроенергія» (5,9 %), «Лікарські препарати» (5,8 %), «Двигуни, насоси, турбіни» (5,7 %) [5].

Розподіл заявок на винаходи і корисні моделі від національних заявників-юридичних осіб за видами промислової діяльності засвідчує зниження винахідницької активності під-

приємств у більшості видів промислової діяльності, за винятком підприємств з виробництва комп'ютерів, електронної та оптичної техніки, виробництва хімічних речовин і матеріалів та поліграфічних (рис. 1).

Загалом найактивнішими під час подання заявок у промисловості були підприємства з виробництва машин і устаткування (65 заявок), автотранспортних засобів (38 заявок), електричного устаткування (21 заявка), гумових і пластмасових виробів (13 заявок), металургійного виробництва (12 заявок). Частка іноземних заявок у загальній кількості заявок на винаходи 2020 р. навпаки зросла і становила 57,3 % (45,5 % у 2019 р.) [5].

Слід відзначити, що підприємства, які належать до високотехнологічних виробництв, займають провідні позиції з активізації винахідницької діяльності. Так, підприємства з виробництва машин і устаткування посідають перше місце за кількістю поданих заявок серед підприємств переробної промисловості (39,6 %), друге — підприємства з виробництва комп'ютерів, електронної та оптичної продукції (10,1 %).

Варто додати, що попри провідні позиції щодо винахідницької активності підприємств з виробництва машин і устаткування, кількість

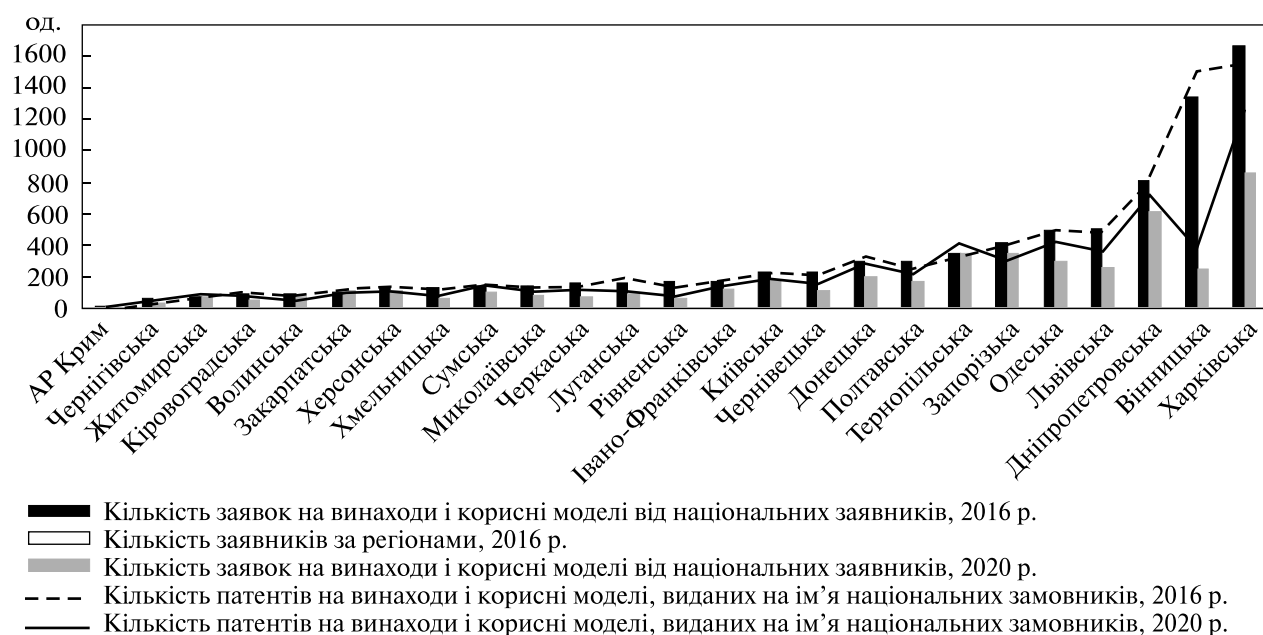

Рис. 2. Розподіл заявок та патентів на винаходи і корисні моделі від національних заявників за регіонами, одиниць[5]

поданих ними заявок 2020 р. зменшилась порівняно з 2016 р. За цей період часу найзначніше зниження винахідницької активності спостерігалось у металургійній промисловості. Кількість поданих заявок на винаходи і корисні моделі підприємствами галузі скоротились у 3,25 раза.

У 2020 р. в Україні кількість поданих заявок на винаходи і корисні моделі від національних заявників зменшилась майже вдвічі, а саме з 11 704 до 6426 одиниць.

Аналіз розподілу за технічними напрямками на винаходи від іноземних заявників, поданих у 2020 р., свідчить, що зберігаються тенденції попередніх років. Так, до напрямку «Лікарські препарати» належать 21,3 % заявок, «Органічна тонка хімія» — 10,4 %, «Біотехнологія» — 9,7 %, «Хімічна сировина» — 7,8 %, «Інші споживчі товари» — 7,6 %, «Інші спеціальні машини» — 5,2 % та «Матеріали, металургія» — 4,5 % [5].

Серед регіонів України 2020 р. високою активністю у поданні заявок на винаходи і корисні моделі вирізнялись м. Київ, а також Харківська (13,4 % від їхньої загальної кількості), Дніпропетровська (9,5), Запорізька (5,5), Одеська (5,5), Львівська (5,5) та Тернопільська області (5,4). Серед регіонів країни упродовж 2016—2020 рр. лише в Закарпатській області зафіксовані незначні зростання кількості по-

даних заявок на винаходи і корисні моделі (з 99 до 109 одиниць) (рис. 2). Найзначніший спад винахідницької активності спостерігався у Вінницькій області (з 1344 до 245 заявок). Майже утричі зменшилась кількість поданих заявок на винаходи і корисні моделі у Рівненській області (з 167 до 58 одиниць), а в понад два рази — у Хмельницькій, Черкаській та Чернівецькій областях.

Подібною є тенденція щодо зменшення кількості виданих патентів на винаходи і корисні моделі. У 2020 р. в Україні видано 7315 патентів на винаходи і корисні моделі, що на 2893 одиниці менше, ніж 2016 р. Найбільша кількість патентів видана у м. Києві (26,9 %), а також у Харківській (15,2) та Дніпропетровській (8,8 %) областях, а зростання їхньої кількості зафіксовано лише у Чернігівській (на 50 %), Житомирській (на 25 %), Тернопільській (на 25 %) та Сумській (0,2 %) областях.

Пріоритетні технічні напрями патентування винаходів і корисних моделей у регіонах з найвищою винахідницькою активністю представлено на рис. 3.

Деякі з визначених технічних напрямів патентування винаходів і корисних моделей вже є пріоритетами смартспеціалізації регіонів і задекларовані в регіональних стратегіях. Наприклад, у стратегії Київської області серед пріоритетних напрямів смартспеціалізації «ви-

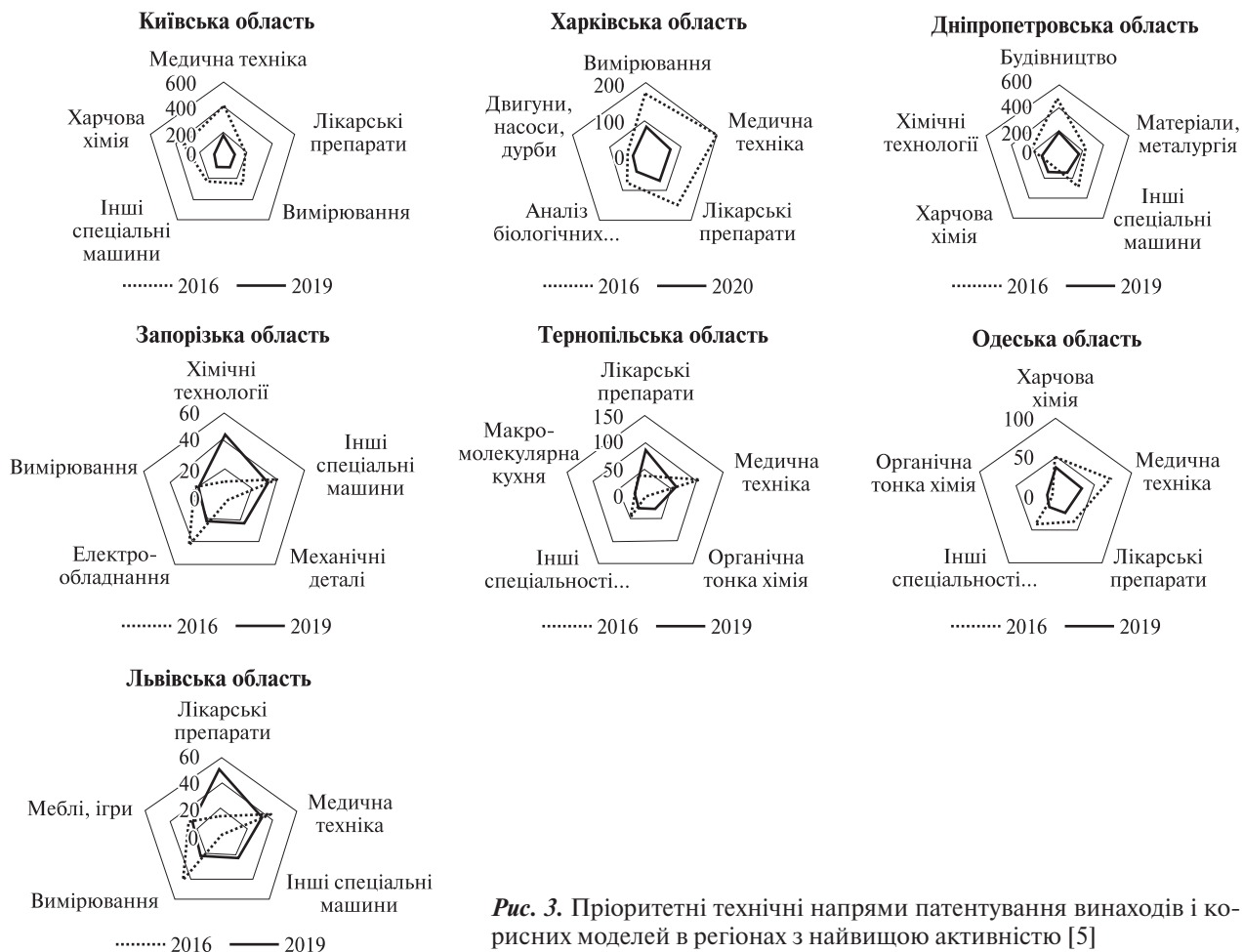

Рис. 3. Пріоритетні технічні напрями патентування винаходів і корисних моделей в регіонах з найвищою активністю [5]

значено виробництво інноваційних харчових продуктів з вдосконаленими харчовими якостями та «біоактивні речовини і фармацевтика для здоров'я людини». Визначені напрями пов'язані із панівними у регіоні технічними напрямами патентування винаходів «Лікарські препарати», «Медична техніка» та «Харчова хімія».

До пріоритетів смартспеціалізації стратегії Харківської області віднесено такі види промислової діяльності як енергомашинобудування, виробництво авіаційної промисловості, біофармацевтика, що корелюють з усіма технічними напрямами винаходів, зареєстрованих в регіоні, — «двигуни, насоси, турбіни», «вимірювання», «лікарські препарати», «медична техніка», «аналіз біологічних матеріалів».

У Запорізькій області спостерігаємо відповідність ВЕД майже всім визначеним в регіональній стратегії напрямом стартспеціалізації (виробництво електродвигунів, генераторів, трансформаторів; електророзподільної та контрольної апаратури; виробництво проводів, ка-

белів і електромонтажних виробів; виробництво машин та устаткування для сільського та лісового виробництва; виробництво двигунів та запчастин для гвинтокрилів) пріоритетним для регіону напрямом патентування винаходів і корисних моделей.

Зазначимо, що 2019 р. у Запорізькій області суттєво зростає кількість запатентованих винаходів у сфері «хімічних технологій», на що варто звернути увагу під час подальших коректив напрямів стартспеціалізації регіону.

Щодо Тернопільської області, то визначені у регіональній стратегії види економічної діяльності стартспеціалізації економіки регіону (світлотехнічне виробництво, виробництво молочних продуктів, виробництво харчової та органічної продукції) здебільшого не корелюють з технічними напрямами запатентованих винаходів.

Одеська область належить до тих регіонів, стартспеціалізація яких наближена до технічних напрямів винахідницької діяльності. До таких сфер належать виробництво молочної

продукції, виробництво інших машин і устаткування спеціального призначення, використання потенціалу мінеральних ресурсів у промисловому, аграрно-промисловому секторах, а також в секторах здоров'я і краси, де використовуються винаходи, у сфері харчової хімії, органічної тонкої хімії, інших спеціальних машин.

До напрямів смарт-спеціалізації Львівської області, які відповідають технічним напрямам винахідницької діяльності (рис. 3), відносяться машино- та приладобудування, фармацевтика і меблеве виробництво.

Загалом технічні напрями патентування винаходів, які не корелюють з пріоритетами смарт-спеціалізації регіонів, можуть слугувати підставою для їхнього корегування у майбутньому.

Отже, оцінка динаміки винахідницької активності, яка до певної міри відображає попит на науково-технічні дослідження і розроблення, та визначені пріоритетні технічні напрями патентування винаходів у розрізі регіонів дають змогу передбачити подальші можливості використання результатів прикладних розроблень у певних видах виробництва і можуть розглядатись як передвісники впровадження політики смартспеціалізації в регіонах України.

Низький рівень технологічного розвитку промисловості зумовлює незначні обсяги експорту високотехнологічної продукції. Така ситуація пов'язана з незначними обсягами продукції з високим ступенем перероблення на зовнішніх ринках. Дані табл. 2 свідчать про критично низький рівень високотехнологічного експорту в регіонах України, а в деяких його немає загалом. У високотехнологічному експорті України наявна лише фармацевтична продукція. Слід зазначити, що 2019 р., порівняно з 2014 р., до групи регіонів лідерів за показником високотехнологічного експорту належали Київська та Харківська області і м. Київ [6, 7].

Така ситуація безумовно свідчить про загрозливий рівень експортоорієнтованості продукції високотехнологічної сфери і зумовлена низьким рівнем інноваційної активності промислових підприємств.

Загалом, підсумовуючи наведене, зазначимо про необхідність активної позиції держави щодо запровадження заходів у частині реалізації державної регіональної політики.

Реалізація державної регіональної політики в регіонах України пов'язана із застосуванням інтегрованого підходу до розроблень та реалізації регіональних стратегій, сутність якого визначено в «Методиці розроблення, проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації» і трактується як «підхід, який передбачає поєднання секторальної (галузевої), територіальної (просторової) та управлінської складових державної регіональної політики» [8]. Інтегрований розвиток регіонів, міст та інших територіальних систем насамперед зумовлює застосування нового підходу до реалізації його стратегічної політики та базується на використанні міждисциплінарного підходу до визначення просторових (на основі розроблення містобудівельної документації) та соціально-еко-

Таблиця 2. Частка експорту високотехнологічної продукції загальним обсягом товарного експорту в регіонах у 2014, 2019 рр., % [6, 7]

Області України	2014	2019	Зміна, в. п.
Вінницька	0,19	0,26	0,07
Волинська	0,00	0,00	0,00
Дніпропетровська	0,00	0,01	0,01
Донецька	0,02	0,00	-0,01
Житомирська	0,20	0,04	-0,16
Закарпатська	0,00	0,00	0,00
Запорізька	0,00	0,00	0,00
Івано-Франківська	0,21	0,04	-0,17
Київська	0,34	1,36	1,02
Кіровоградська	0,00	0,00	0,00
Луганська	0,16	0,86	0,70
Львівська	0,46	0,08	-0,38
Миколаївська	0,00	0,00	0,00
Одеська	0,09	0,06	-0,03
Полтавська	0,07	0,07	0,00
Рівненська	0,00	0,01	0,01
Сумська	0,00	0,00	0,00
Тернопільська	0,14	0,18	0,04
Харківська	1,49	1,33	-0,16
Херсонська	0,00	0,00	0,00
Хмельницька	0,00	0,00	0,00
Черкаська	0,06	0,08	0,01
Чернівецька	0,58	0,26	-0,32
Чернігівська	0,00	0,00	0,00
м. Київ	1,76	1,53	-0,23

номічних пріоритетів розвитку територій. Важливо, що міждисциплінарний підхід передбачає координацію галузево-секторальних і регіональної політики, врахування взаємних впливів різних галузей та сфер економічної діяльності на соціально-економічний розвиток територій, узгодження рішень у сфері просторового планування і програм соціально-економічного розвитку.

Використання інтегрованого підходу сприятиме: покращенню координації управлінської діяльності та забезпечить послідовність в ухваленні управлінських рішень; підвищенню ефективності використання державних коштів, що спрямовуються на реалізацію проєктів регіонального та місцевого розвитку, національних, регіональних та галузевих програм, а також програм розвитку проблемних регіонів (наприклад, вугільних) та модернізації промисловості й розбудови інфраструктури територій загалом. За цих умов пріоритети смартспеціалізації регіонів виступають конкурентними перевагами та орієнтирами структурної модернізації їхньої економіки.

Смартспеціалізація є одним з інструментів реалізації концепції інтегрованого розвитку регіонів, яка спрямована на об'єднання та синхронізацію зусиль усіх рівнів влади та груп стейкхолдерів, зокрема робочої групи *Industry4Ukraine*, керівних команд проєктів смартспеціалізації, куратором яких виступає Міністерство економіки, та інших зацікавлених сторін, дотичних до реалізації регіональних проєктів. До таких проєктів можна віднести проєкт розвитку кластерів *IAM (ClusteRISE)*, який реалізується Асоціацією «підприємств промислової автоматизації України» та проєкти інноваційного спрямування у різних сферах діяльності, що здійснюються в рамках роботи Агенції інноваційного, сталого розвитку та ресурсоефективності, Агенції європейських інновацій тощо.

Окремо наголосимо на завданнях підвищення ефективності, структурної політики, яка поєднує, зокрема, пріоритети промислової, інноваційної, зовнішньоекономічних та інших політик [9, с. 24]:

- стимулювання розвитку наукоємних високотехнологічних ВЕД;
- зменшення інноваційних ризиків високотехнологічних підприємств шляхом утворення спеціальних фондів венчурного капіталу;

- розширення бази експортного сектору високотехнологічної промисловості та продажу технологій, зокрема на експорт;

- забезпечення оптимального співвідношення високо- і середньотехнологічних та низькотехнологічних виробництв;

- нарощення питомої ваги виробництв із високим рівнем ВДВ;

- створення багатофункціональної системи наукового забезпечення розвитку промисловості та підвищення рівня комерціалізації результатів наукових досліджень;

- сприяння підприємствам в освоєнні ринків технологій, ліцензій на об'єкти інтелектуальної власності;

- забезпечення надійного захисту інтелектуальної власності та просування її на ринок;

- уведення державного замовлення на впровадження у виробництво пріоритетних інновацій тощо.

На сьогоднішній день центральні та регіональні органи влади мають продовжувати підтримку впровадження смартспеціалізації. Для цього необхідно: здійснити інвентаризацію дослідницького та інноваційного потенціалу регіонів задля виявлення потенціалу співпраці науки та бізнесу та створити умови для налагодження взаємовигідної співпраці між ними; сприяти розвитку ресурсоощадних, енергоефективних та екологічно безпечних виробництв задля зниження техногенного навантаження на довкілля та ефективного використання сировини місцевого походження; забезпечити стимулювання розвитку наукоємних високотехнологічних ВЕД та виробництв із високим рівнем ВДВ; сприяти захисту інтелектуальної власності та її просуванню насамперед на вітчизняний ринок; увести державне замовлення на впровадження у виробництво пріоритетних інновацій.

Політика зі стимулювання раціоналізаторства може відіграти важливу роль в активізації інноваційної діяльності підприємств і стати ефективним важелем чи рушійною силою інноваційних процесів в економіці регіонів. У Законі України від 08.09.2011 № 3715-VI «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» задекларовано, що для реалізації середньострокових пріоритетних напрямів державою запроваджуються заходи щодо ... першочергового розгляду заявок на винаходи, що відповідають середньостроковим пріоритетним

напрямам загальнодержавного рівня» [10]. Однак в умовах зростання розмірів глобальної міграції кваліфікованих фахівців, тривалості розгляду заявок на винаходи до видачі патенту, значні розміри зборів за подання заявок і підтримку чинності патентів на винаходи і корисні моделі та нестабільність їхніх обсягів, низький рівень використання об'єктів патентного права, захищених охоронними документами у виробництві найімовірніше очікувати падіння рівня винахідницької активності. Певну загрозу формуванню вітчизняного ринку раціоналізаторських пропозицій становить тенденція, яка спостерігається протягом останніх років, а саме переважання заявок на винаходи від іноземних національних над вітчизняними.

На регіональному рівні підтримка винахідництва може здійснюватись саме в контексті реалізації інтегрованого підходу до реалізації сучасної регіональної політики через запровадження інструментів стратегічного планування шляхом підтримки впровадження інновацій, лобювання інтересів винахідників та налагодження комунікаційних площадок для взаємодії всіх зацікавлених сторін інноваційного розвитку регіону. Реалізація пріоритетів смартспеціалізації безумовно сприятиме зростанню частки високотехнологічних видів економічної діяльності в структурі економіки регіонів. Цей аспект має стати імперативом регіональних стратегій, ефективність реалізації яких забезпечить перехід від визначення пріоритетів до реалізації конкретних проєктів.

Висновки. Варто зазначити низькі темпи інноваційного розвитку промисловості України. На жаль, через незначну питому вагу ви-

сокотехнологічних виробництв інноваційні види економічної діяльності, які формуються на основі «підприємницького відкриття» та базуються на потенціалі НДДКР, регіональних активах та можливостях їхнього перетворення у конкурентну перевагу, не завжди знаходять місце у переліку основних стратегічних пріоритетів розвитку промисловості. Тому в Україні актуальним є питання врегулювання державної підтримки інноваційного розвитку промисловості. Така підтримка має бути спрямована на стимулювання розвитку малого і середнього співробітництва, розбудову індустріальних парків, інкубаторів та розвиток відповідної транспортної та виробничої інфраструктури, а також стимулювання раціоналізаторства.

Реалізація державної регіональної політики в регіонах України сьогодні пов'язана із застосуванням інтегрованого підходу до розроблення та реалізації регіональних стратегій. Інтегрований підхід до інноваційного розвитку регіонів передбачає взаємоузгодженість різних політик, які реалізуються державою і регіонами (економічної, структурної, промислової, інноваційної, зовнішньоекономічної тощо) та діяльності зацікавлених сторін. Лише реалізація цілеспрямованої та узгодженої державної регіональної політики дасть змогу стимулювати інноваційний розвиток промисловості та покращити ситуацію у цій сфері.

Результати практичного застосування. Отже, пошук ефективних заходів стимулювання промислових підприємств регіонів до впровадження винаходів та інших інновацій є актуальним вектором реалізації державної регіональної політики.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Механізми реалізації регіональної політики: оцінка ефективності та напрями удосконалення. Наук. ред. С.Л. Шульц; ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України». Львів, 2018. 205 с.
2. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021—2027 роки: постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 № 695. URL: https://dei.kyivcity.gov.ua/files/2020/10/22/POSTANOVA_KMU_695_DSRR_2027.pdf (дата звернення: 12.10.2021).
3. Наукова та інноваційна діяльність України 2016: статистичний збірник. Київ: Державна служба статистики України, 2017. 141 с.
4. Наукова та інноваційна діяльність України 2019: статистичний збірник. Київ: Державна служба статистики України, 2020. 100 с.
5. Промислова власність у цифрах. Показники діяльності у сфері промислової власності за 2020 рік. ДП «Український інститут інтелектуальної власності». Київ, 2021. 66 с.

6. Регіони України 2016: статистичний збірник. В II ч. Київ: Державна служба статистики України, 2017. Ч. II. 692 с.
7. Регіони України 2019: статистичний збірник. В II ч. Київ: Державна служба статистики України, 2020. Ч. II. 640 с.
8. Методика розроблення, проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації, затверджена наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 31.03.2016 № 79. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0632-16#Text> (дата звернення: 08.10.2021).
9. Шульц С.Л., Луцків О.М. Структурно-технологічні зрушення в економіці регіонів у контексті перспектив розвитку smart-спеціалізації. *Регіональна економіка*. 2021. № 2 (100). С. 15–26. <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2021-2-2>
10. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні. Закон України від 08.09.2011 № 3715-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17#Text> (дата звернення: 09.10.2021).

Надійшла 12.10.2021

REFERENCES

1. Mechanizmy realizatsii rehionalnoi polityky: otsinka efektyvnosti ta napriamy udoskonalennia. Nauk. red. S.L. Shults; DU “Instytut rehionalnykh doslidzhen imeni M.I. Dolishnoho NAN Ukrainy”. Lviv, 2018. 205 p. [in Ukrainian].
2. Pro zatverdzhennia Derzhavnoi stratehii rehionalnoho rozvytku na 2021-2027 roky: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 05.08.2020 No. 695. URL: https://dei.kyivcity.gov.ua/files/2020/10/22/POSTANOVA_KMU_695_DSRR_2027.pdf [in Ukrainian].
3. Naukova ta innovatsiina diialnist Ukrainy 2016: statystychnyi zbirnyk. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2017. 141 p. [in Ukrainian].
4. Naukova ta innovatsiina diialnist Ukrainy 2019: statystychnyi zbirnyk. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2020. 100 p. [in Ukrainian].
5. Promyslova vlasnist u tsyfrakh. Pokaznyky diialnosti u sferi promyslovoi vlasnosti za 2020 rik. yiv: DP “Ukrainskyi instytut intelektualnoi vlasnosti”. Kyiv, 2021. 66 p. [in Ukrainian].
6. Rehiony Ukrainy 2016: statystychnyi zbirnyk. V II ch. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2017. Ch. II. 692 p. [in Ukrainian].
7. Rehiony Ukrainy 2019: statystychnyi zbirnyk. V II ch. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2020. Ch. II. 640 p. [in Ukrainian].
8. Metodyka rozroblennia, provedennia monitorynhu ta otsinky rezultatyvnosti realizatsii rehionalnykh stratehii rozvytku ta planiv zakhodiv z yikh realizatsii, zatverdzhena. nakazom Ministerstva rehionalnoho rozvytku, budivnytstva ta zhytlovo-komunalnoho hospodarstva Ukrainy vid 31.03.2016 No. 79. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0632-16#Text> [in Ukrainian].
9. Shults S.L., Lutskiv O.M. Strukturno-tekhnologichni zrushennia v ekonomitsi rehioniv u konteksti perspektyv rozvytku smart-spetsializatsii. *Rehionalna ekonomika*. 2021. No. 2 (100). P. 15-26. <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2021-2-2> [in Ukrainian].
10. Pro priorytetni napriamy innovatsiinoi diialnosti v Ukraini. Zakon Ukrainy vid 08.09.2011 No. 3715-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17#Text> [in Ukrainian].

Received 12.10.2021

S.L. Shults

State Institution “Institute of Regional Research named after M.I. Dolishniy of NAS of Ukraine”, Lviv, Ukraine
orcid.org/0000-0002-5603-5603

O.M. Lutskiv

State Institution “Institute of Regional Research named after M.I. Dolishniy of NAS of Ukraine”, Lviv, Ukraine
orcid.org/0000-0002-8919-6761

INNOVATIVE DEVELOPMENT OF INDUSTRY IN THE CONTEXT OF IMPLEMENTATION OF THE STATE REGIONAL POLICY GOALS

The article emphasizes that increasing of efficiency and competitiveness of Ukrainian industry can be achieved only by its transition to an innovative development way. The aim of the article is to analyze the indicators of innovation activity, invention and to develop proposals for the implementation of several measures in the context of the implementation of state regional policy to stimulate innovative development of industry. The article analyzes the indicators of innovation activity of Ukrainian industry in 2014-2019. The analysis of indicators of innovation activity of industrial enterprises, conducted in terms of technological levels of industrial development, shows the lack of stable trends in the dynamics

of innovation activity. The general trend for all levels of produce-ability during the analyzed period is a decrease in the volume of sold innovative products. In general, the analysis of the main indicators of innovative activity of industry shows a decrease in the role of high-tech industries in the production and implementation of innovations. The existing potential of the regions in terms of inventions and utility models is analyzed. The analysis of the distribution of applications for inventions and utility models from national and foreign applicants-legal entities by type of industrial activity shows a decrease in inventive activity of enterprises in most types of industrial activity. The priority technical directions of patenting of inventions and utility models in the regions with the highest inventive activity are presented. It is emphasized that the low level of technological development of industry causes insignificant volumes of exports of high-tech products. The analysis shows a critically low level of high-tech exports in the regions of Ukraine, and somewhere its absence at all. It is claimed that the implementation of state regional policy in the regions of Ukraine is associated with the application of an integrated approach to the development and implementation of regional strategies. The use of an integrated approach will contribute to: improving the efficiency of the use of public funds aimed at the implementation of regional and local development projects, national, regional and sectorial programs, as well as programs for the development of problematic regions and the modernization of industry and infrastructure development in general. Under these conditions, the priorities of smart specialization of the regions are competitive advantages and guidelines for structural modernization of their economy.

Keywords: regional policy, industry, innovation activity, inventive activity, integrated approach, regional strategies.